

Терес Н.І., студент

Бреус С.В., к.е.н., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ФОРМА НАВЧАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

У різних країнах світу інклюзивна освіта, яка являє собою систему освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу, стала світовою тенденцією [1].

Найбільш досконале і розвинене законодавство у цій сфері в таких країнах як: Канада, Кіпр, Данія, ПАР, Іспанія, Бельгія, Швеція, Велика Британія, США [2].

Щодо надання освіти інвалідам, то перед вишами ставляться певні завдання: забезпечити достатній методичний рівень навчального процесу, специфічний супровід навчання та необхідні умови для побуту студентів з особливими потребами. Однак у вищих закладах освіти ще не створено й мінімальних умов для такої категорії людей. Безумовно, основними труднощами для їх надання є низьке матеріальне й технічне забезпечення вищих закладів освіти, обмежена кількість (а загалом і відсутність) фахівців у виші з досвідом роботи з інвалідами, психологічна невідповідність викладацького складу, небажання керівників різних рангів взагалі розв'язувати цю проблему та вельми багато інших.

Загальновідомо, що супровід навчання має здійснюватись за певними напрямками: педагогічний, технічний, соціальний, культурно-територіальний, психологічний, медико-реабілітаційний, спортивний, професійно-адаптаційний - і має розпочинатись з моменту вступу людини з особливими потребами у ВНЗ [2]. Супровід навчання на сьогодні продуктивно проводиться практично лише за кордоном. Отже, слухним вбачається його ширше впровадження й на теренах українських вишів, оскільки він виконував би особливо поважну місію:

надання інвалідам інформації про усі ВНЗ та можливості вступу до них; створення їм сприятливих умов під час складання сесій; надання певних технічних засобів (зокрема, комп'ютерні програми для сліпих і слабозорих, система підсилення звуку для слабочуючих, спеціальні меблі для людей із вадами опорно-рухового апарату), допомога в отриманні стипендії чи гранту; пропагування досягнень студентів-інвалідів, збільшення кількості студентів тощо.

На думку експертів, сумісне або інклюзивне навчання можливе лише у випадку створення всіх необхідних умов для студентів з особливими потребами. В протилежному випадку ідея інклюзивної університетської освіти осіб з обмеженими можливостями може призвести до протилежного – повної ексклюзії даної соціальної групи із університетського простору [3].

Україна повинна враховувати досвід провідних країн світу у використанні інклюзивного навчання, але повинна враховувати економічні, етнографічні умови та ментальність нації задля створення свого шляху розвитку та поширюється у всіх регіонах України [4].

Необхідність підвищувати рівень освіченості нації з кожним роком тільки актуалізується, а наслідком є постійна необхідність поширення вищої освіти, що передбачає розширення її доступності для широких верств населення. Однією з важливих проблем в суспільстві зі складною стратифікаційною структурою є доступність вищої освіти для соціальних груп з обмеженими можливостями.

Доступність університетської освіти в сучасному світі, безперечно, пов'язана із Болонським процесом і включає в себе необхідність оцінювати цю якість освіти в єдності індивідуальних характеристик особистості, педагогічних показників організації освітнього середовища і соціальних параметрів функціонування освітніх систем.

Інакше кажучи, якісна освіта для осіб з обмеженими можливостями є синтетичним феноменом, який складається з двох компонентів[5]:

- якості освіти (є результатом діяльності вишу і включає готовність чи неготовність навчати осіб з обмеженими можливостями), фізичної, соціальної та інформаційно-технологічної доступності тощо);

- та особистісної діяльності самої людини з обмеженими можливостями.

Прикладом результатів впровадження інклюзивної освіти у вітчизняних вишах є Університет «Україна», який наразі з філіями проводять поступовий перехід від інтегрованої до інклюзивної освіти з усвідомленням того, що запровадження принципів інклюзії у вищу освіту вимагає докорінної перебудови навчального процесу та свідомості всіх його учасників і, що результати цієї роботи будуть сприяти не лише розширенню можливостей для навчання та соціалізованості студентів, а й сприятимуть розвитку суспільства в цілому [6].

Науково-теоретичну базу розвитку і впровадження інклюзивної освіти в Україні розробляє Інститут спеціальної педагогіки, який є науковою установою у складі Національної академії педагогічних наук України. Інститут здійснює дослідження з проблем освіти дітей з особливими потребами, обґрунтовує стратегічні напрями розвитку спеціальної психології і педагогіки. Завдяки роботі Інституту спеціальної педагогіки НАПН України стосовно питань інклюзії були визначені концептуальні складові інклюзивної освіти та організаційно-методичні підходи до її впровадження в Україні та розроблене на цій основі навчально-методичне забезпечення [7].

Отже, мета інклюзивної освіти полягає передусім у створенні сприятливих педагогічно-методологічних, соціально-психологічних, соціально-економічних, медичних, соціо-культурних, організаційних і правових умов, а також гарантій для осіб з особливими потребами в реалізації їхнього права на вищу освіту відповідно до їхніх інтелектуальних, психологічних і фізичних можливостей. Тому основне завдання інформаційної кампанії в Україні, яка покликана сприяти зміні суспільних стереотипів і уявлень про осіб з особливими потребами/інвалідністю, полягає у творенні різних форматів соціальної реклами з метою засвоєння суспільством «месиджу», що інклюзія –

це демонстрація суспільного вміння та суспільного бажання враховувати особливі індивідуальні потреби та пристосовуватися до них, а не навпаки. У розвинених країнах світу, де високі соціальні стандарти життя, соціальна інклюзія за допомогою вищої освіти створює всі умови для осіб із особливими потребами, щоб забезпечити їм рівний доступ до якісної освіти впродовж усього життя, а також передбачає однакове трактування потреб учасників навчального процесу, яким створюються умови відповідно до їх індивідуальних можливостей і здібностей, і, що найважливіше, гарантує досягнення розвитку здібностей. Вищі навчальні заклади в Україні в своїй місії та в цілях, що задекларовані в їхніх Статутах і Програмах перспективного розвитку, повинні наголошувати на соціальному вимірі вищої освіти, який передусім передбачає створення передумов і умов для здобуття знань, компетентності і фахових навиків усім особам із особливими потребами/інвалідністю [7].

Список використаної літератури

1. Інклюзивна освіта в Україні (бібліографічний огляд нової літератури). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WdanRBILGyoJ:www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/27287585.dochttp://search/?q=cache:WdanRBILGyoJ:www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/27287585.doc>.
2. Формування та реалізація інклюзивної політики у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8VE579DT4x0J:www.viche.info/journal/3576/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=uahttp://www.viche.info/journal/3576/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
3. Сокурянская Л.Г. Трансформация преподавательских практик в условиях реформирования высшего образования в Украине / Л.Г. Сокурянская // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія,

методи». – 2009. - №844. – с. 260-266.

4. Про впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах: реалії та перспективи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/35124/.

5. Доступність університетської освіти для осіб з обмеженими можливостями в сучасній Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:t83is8qFjucJ:www.sociology.kharkov.ua/socio/docs/magazin/soc_fut/1_2010/10.pdf+&cd=12&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.

6. Забезпечення інклюзії студентів шляхом розбудови безбар'єрного освітнього середовища. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nain.org.ua/index.php?option=com_progalendar&month=6&day=27&year=2008http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/35124/.

7. Загальний аналіз законодавчого забезпечення прав осіб із особливими потребами у системі вищої освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:pJbTP40PFM4J:www.education-inclusive.com/wp-content/docs/2013/02/zagalnyj_analiz-zu-pro-vyschu-osvitu.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=uahttp://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:pJbTP40PFM4J:www.education-inclusive.com/wp-content/docs/2013/02/zagalnyj_analiz-zu-pro-vyschu-osvitu.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.